

אליהו בהר הכרמל – נוסח מקוצר

מים ראשונים: ברוב השנים הרגילות (שאינן מעוברות), נדחית הפטרת פרשת כי תשא – אליהו בהר הכרמל, מלכים א פרק יח, מפני הפטרת פרשת פרה. שנה מעוברת מזכה אותנו לא רק בהפטרה מעניינת זו, כי אם גם בהמשכה: [אליהו בהר חורב](#) בפרשת פנחס (בשל הפרדת פרשות מטות ומסעי אשר מוציאה את פרשת פנחס משלושת השבועות). כבר השלמנו [דף מורחב בנושא אליהו בהר הכרמל](#), וכאן נביא נוסח מקוצר לנוחיות 'שולחן שבת'.

פסיקתא רבתי פסקא ד ויקח אליהו – ממשה הראשון לאליהו האחרון

"ויקח אליהו שתי עשרה אבנים וכו' " - כך פתח ר' תנחומא בי ר' אבא: "ובנביא העלה ה' את ישראל ממצרים (הושע יב יד) - זה משה. "ובנביא נשמר" (שם) - זה אליהו, אתה מוצא שתי נביאים עמדו להם לישראל משבטו של לוי: משה ראשון ואליהו אחרון.¹ ... ואת מוצא שמושה ואליהו שוין זה לזה בכל דבר. משה נביא אליהו נביא. משה נקרא איש האלהים ואליהו נקרא איש האלהים ... משה כינס את ישראל להר סיני ואליהו כינס להר הכרמל. משה ביער עובדי ע"ז "שימו איש חרבו על ירכיו" ואליהו ביער ע"ז ותפש נביאי הבעל ושחטם. משה קנאי "מי לה' אלי" ואליהו קנאי "ויאמר אליהו לכל העם גשו נא אלי ... משה כשנתפלל על ישראל תפש זכות אבות: "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך" וכן אליהו: "ה' אלהי אברהם יצחק וישראל". משה קיבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" ואליהו קבלו על ידו אהבתו של מקום שנאמר "ה' הוא האלהים" ... משה הוריד את האש ואליהו הוריד את האש. משה כשהוריד את האש היו כל ישראל עומדים ורואין אותה "וירא כל העם וירונו" ואליהו "וירא כל העם ויפלו על פניהם".²

אגדת בראשית (בובר) פרק פ – דורו של אחאב

"כפלח הרימון רקתך" (שיר השירים ו ז) - זה דורו (של אחאב) שהיו ריקים מן המצות. ואף על פי כן נעשו חביבין כרימון. בזכות מה? על ידי שנצטמתו (שנתקבצו) בהר הכרמל, שנאמר: "ועתה שלח קבוץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל" (מלכים א יח יט).³

וַיִּגַשׁ אֱלִיָּהוּ אֶל כָּל הָעָם וַיֹּאמֶר עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים אִם ה' הָאֱלֹהִים לָכֵן אַחֲרָיו וְאִם הַפֶּעַל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא עִנּוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר: (מלכים א יח כא).⁴

רות רבה פתיחות ב – מרמים לקב"ה

¹ ככתוב בפסוק החותם את ספר מלאכי אחרון הנביאים: "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו' ". ובאמת נחלקו במסורת אם אליהו הוא מבני לאה (שבט לוי או גד) או מבני רחל. ראו פירוש רד"ק על הפסוק וכן ילקוט שמעוני פרשת נצבים תתקמ.

² פסיקתא זו נמצאת, בסדר השנה, על חנוכה. מאיר איש שלום, עורך [פסיקתא רבתי](#) משער שמנהג ארץ ישראל הקדום היה לקרוא את אליהו בהר הכרמל בראש חודש טבת שחל בשבת חנוכה. בפשטות, בשל הדמיון לקנאות מתתיהו ובניו (אולי גם הקשר בין עובדי הבעל והמתיוונים). המלחמה היא פנימית ולא חיצונית. מתתיהו כאליהו, דורש מהעם לבחור בין דרך האמונה בה' ובין התבוללות רוחנית (שסופה גם התבוללות ממש) ונהירה אחרי עבודה זרה: עבודת הבעל בבית ראשון, תרבות יוון בבית שני: "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים". מאבק שמלווה את תולדות האמונה הישראלית-יהודית בכל שנותיה. מעשים גדולים חד-פעמיים כמעשה משה בעגל, מעשה אליהו בהר הכרמל וגם הנפת נס המרד בידי מתתיהו, הם הרואיים וחשובים ומשמשים סמל לדורות. אבל המאבק בעבודה זרה ובהתבוללות רוחנית-תרבותית הוא ארוך ומתמיד ויום-יומי. נראה שגם בימינו.

³ לאחר שלא נמנעו מלכנות זה את זה "עוכר ישראל" הסכימו אחאב ואליהו, לכנס את העם. השווה מדרש זה עם מדרשים רבים הדורשים את "פלח הרימון רקתך" אחרת, כגון שיר השירים רבה ד ג: "כפלח הרמון רקתך - ריקנין שבכם רצופין מצות ומעשים טובים כרמון הזה". כשעם ישראל מתקבץ יחד, זה כבר רימון טוב, אפילו אם כל אחד לחוד הוא ריק. נראה שבהסכמה על הכינוס, היה ויתור לא קטן של אחאב כמלך (ואליהו גומל לו בכך שרץ אח"כ לפני מרכבתו [וחולק כבוד למלכות](#)). ראו ויקרא רבה כו ב על דורו של אחאב שהיו יוצאין למלחמה ומנצחים מול דורו של דוד שהיו נופלים!

⁴ להסבר פשט הפסוק, לפני כל המדרשים, ראו פירוש דעת מקרא כאן: "משערים שיסודו של משל זה הוא בציור של ציפור הפוסחת (דולגת, קופצת) מסעיף אחד באותו ענף לסעיף אחר ואינה יודעת להכריע איזה מהם יהיה לה נח יותר. ולפי זה סעיפים הם ענפי האילן. רש"י מפרש שתי סעיפים - שתי מחשבות מלשון: בשעפים מחזיונות לילה (איוב ד יג) - הרהורים בשעת חזיונות לילה, יונתן תרגם מלשון פלגון - חלוקים למחלקות וסיעות", רד"ק מבאר שפוסחים הוא מלשון פסח "שאיננו יודע באיזו רגל יעמוד", ורלב"ג משלב: "הנה הפסח יטה פעם אל רגלו האחד ופעם אל רגלו השני וכן היו ישראל נוטים על שתי המחשבות פעם יאימינו כי ה' לבדו הוא האלהים ופעם יאימינו כי הבעל הוא האלהים".

"ונפש רמיה תרעב" (משלי יט טו) - ע"י שהיו מרמים להקב"ה, מהם עובדין לעבודת כוכבים ומהם עובדים להקדוש ב"ה. הוא שאליהו אומר להם: "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים" (מלכים א יח).⁵

מדרש תנחומא (בובר) פרשת קרח הוספה סימן ג – אתה הסיבות ליבם אחורנית

זהו אחד מגי' נביאים שאמרו בלשון הזה, אליהו ומיכה ומשה. ואליהו מהו אמר? "ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה. ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלהים" (מלכים א יח לו-לז).⁶ ואם אין אתה עונה אותי, אני אומר: "ואתה הסיבות את לבם אחורנית" (שם). וכן מיכה מהו אומר לאחאב: "אם שוב תשוב בשלום" (מלכים א כב כח), אף אני אומר: "לא דבר ה' ביי" (שם). ומשה אף הוא אומר: "אם כמות כל האדם ימותון אלה וגוי", אף אני אומר: "לא ה' שלחני". א"ל הקב"ה: משה, מה אתה מבקש? א"ל משה: רבש"ע, אם בריאה יברא ה' וגוי (במדבר טז ל). אם בראת פה לארץ מתחילת ברייתו של עולם הרי יפה. ואם לאו, יברא ה' עכשיו פה. א"ל הקב"ה: וכך אמרת - ויתגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור" (איוב כב כח).⁷

אגדת בראשית (בובר) פרק עז ויהי בעלות – כאן ועכשיו, אל תביישני

"ה' אלהי אברהם יצחק וישראל" - אם אין אתה עושה בזכות האבות, עשה בזכות השבטים, שנאמר: "שוב למען עבדך שבטי נחלתך" (ישעיהו סג יז). וכן הוא אומר: "ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב" (מלכים א יח לא). ואמר: "היום יודע" (שם שם לו). הַנַּח לי מה שעשית למצרים, דכתיב: "וידעו מצרים כי אני ה' " (שמות יד ד), וְהַנַּח לי מה שעשית לאבותינו, שנאמר: "וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם" (יחזקאל לו לו), וְהַנַּח לי מה שאתה עתיד לעשות, שנאמר: "והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" (יחזקאל לח כג).

אותה עשה,⁸ "כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך" (מלכים א יח לו) - אם אין אתה עושה בשביל אברהם ויצחק ויעקב, עשה להודיע כי עבדך אני. כבר אמרתי להם: "הנה אנכי שולח לך את אליה הנביא" (מלאכי ג כג), אם תעשה עכשיו הן מאמינין מה שאתה עתיד לעשות עמדי.⁹

⁵ ובמדרש תהלים (בובר) מזמור קיט: "סַעֲפִים שָׁנְאָתִי (תהלים קיט קיג) ... מהו סעפים? כל מי שפורש מדרכיו של הקב"ה ... וכן אליהו אמר: עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים. אמר: לא תאחזו החבל בשני ראשים, בחרו לכם היום את מי תעבדו וגו'". זו הדעה השכיחה שאליהו מעמיד את העם לפני צומת דרכים ברורה ותובע הכרעה חדה לכאן או לכאן (האם היה מקבל הכרעה של העם לטובת הבעל?). ראה פירוש אלשיך על הפסוק: "ויאמר אליהם עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים - שאינכם גומרים בלבכם איזו האמת". ופירוש מלבי"ם: "כי אתם פוסחים בין שני הרעיונות ואינכם יודעים את מי תעבדו, וזה לא יתכן, כי אין בין שני ההפכים אמצעי, ואם ה' הוא האלהים, אין ממש בבעל, אשר צוה להכריתו ולשקצו. ואם יש ממש בבעל, אין לכם חלק בה'". ואולי כבר קדם יהושע לאליהו כשהוא תובע מהעם, בנאומו בפרק כד, הכרעה ברורה: "בחרו לכם היום את מי תעבדו". ובנוסח המורחב התייחסנו לנושא השיתוף. ראו גם דברינו [על השיתוף](#) בפרשה זו בהקשר לחטא העגל.

⁶ מכאן באה אח"כ קריאת העם הכפולה: "ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים". ופשיטא שאליהו לא צווה על כך ומדעתו עשה זאת. וכן הוא במדרש במדבר רבה יב שם גם המשל על השושבין שמאיים על המלך אם לא ינקום את כבוד בתו שהוציאו עליה שם רע: "משל לשושבין בתו של מלך שהיו עדותיה בידו. עמד אחד מן המסובין וקלל את השושבין ואמר: לא היו בתולים לבתו של מלך. עמד השושבין כנגד המלך ואמר לו: אם אין אתה תובע בנפקין שלך ואין אתה מוצא את זה והורגו בפני הכל, אף אני אומר בוודאי שלא נמצאו בתולים לבתו של מלך. מיד אמר המלך: מוטב לי להרוג את זה ולא יוציא השושבין שם רע על בת". על הפסוק מאיוב המסיים את הדרשה: "ותגזור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור" נאמרו דרשות רבות בשבח הצדיק שגוזר והקב"ה מקיים, ראו דברינו [צדיק גוזר והקב"ה מקיים](#) בפרשת קרח. אך כאן נראה שיש בדברים גם ביקורת סמויה על כך שהצדיק "תופס את הקב"ה" ומכריח אותו כביכול לפעול. ואם לא היה הקב"ה עונה את משה, או היה עושה מעשה אחר ולא בדיוק מה שביקש, האם היה משה מתכחש לשליחותו? הרי פסוק מפורש הוא: "לא תנסו את ה' אלהיכם". (ראה דברינו [אם כמות כל האדם ימותון אלה](#) בפרשת קורח וכן [לא תנסו](#) בפרשת ואתחנן). והגדיל מכולם לעשות אליהו שאמר: "אתה הסיבות את לבם אחורנית" עוד לפני שירדה האש, עוד לפני שהקב"ה ענהו. ואכן, במקום אחר נחשב אליהו כמי שמטיח דברים כלפי השכינה. ראו מסכת ברכות לא ב: "ואמר רבי אלעזר: חנה הטיחה דברים כלפי מעלה, שנאמר: ותתפלל על ה' - מלמד, שהטיחה דברים כלפי מעלה. ואמר רבי אלעזר: אליהו הטיח דברים כלפי מעלה, שנאמר: ואתה הסיבות את לבם אחורנית. אמר רבי שמואל בר רבי יצחק: מנין שחזר הקב"ה והודה לו לאלהו - דכתיב: ואשר הרעתי (מיכה ד). היינו שהקב"ה מודה שהוא הרע. ולא ברור מה עניין מיכה לאלהו. ראו דברינו [הטיחו דברים כלפי מעלה](#).

⁸ כך נראה לפסק את המדרש. עכשיו, ברגע זה, אני דורש תשובה, אומר אליהו. תשועות העבר והבטחות העתיד לא עוזרות לי. אני צריך שתראה את גדולתך וכוחך כאן ועכשיו לעיני הקהל הזה, הדור שלי. הדברים מזכירים את דברי משה הדורש הצלה משעבוד מצרים מיד, ראה דברינו [אותם הנתונים תחת הבנין](#) בפרשת שמות. כך גם בתלונת גדעון: "וַאֲיֵהָ כָּל נַפְלְאֹתַי אֲשֶׁר סָפְרוּ לְנֹוֹ אַבֹּתַינִי" (שופטים ו יג) וכן הוא בתהלים פרק מד ובפרט פסוק ב שם: "אֱלֹהִים בְּאֲזִינֵינוּ שְׁמַעְנוּ אַבֹּתֵינוּ סָפְרוּ לְנֹוֹ פִּעֲלֵת בְּיַמֵּיהֶם בְּיַמֵּי קָדְשׁ". ראו גם הסיפור בגמרא תענית כד ב על רבא שהתפלל לגשם ולא נענה, עד שאמר פסוק זה: "שלחה ליה לרבא: כוין דעתך ובעי רחמי דלית מיטרא. בעי רחמי ולא אתי מיטרא. אמר לפניו: ריבוננו של עולם! אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימייהם בימי קדם, ואנו בעינינו לא ראינו! אתא מיטרא עד דשפוך מזובי דצפורי לדיגלח".

⁹ פסקה קודם אומר המדרש "הַנַּח מה שעשית לאבותינו ... הַנַּח מה שאתה עתיד לעשות" - אנו זקוקים לתשועה כעת (מוטיב שנראה שנלקח לסיפורי חסידים ותפילות הצדיקים). אבל הרי אי אפשר לנתק את דמותו של אליהו מהישועה לעתיד, והישועה כאן ועכשיו היא שיתן גם כח אמונה להבטחות העתיד. ואי אפשר גם להתנתק מההיסטוריה, מתשועות העבר ומהאבות. על זכות האבות

"ובדברך עשיתי" - על שמך עשיתי. כל אלו האוכלוסין עשו בשביל הבעל, ואני לעצמך, בשביל שמך. אלא בבקשה ממך אל תביישני, מהר ענני, ענני ה' ענני (מלכים א יח לז).¹⁰ ענני באש, ענני במים, ענני בעולם הזה, ענני לעתיד לבוא, ענני בנביאי הבעל, ענני בנביאי האשרה. ואם תעשה כך, שירה אנו אומרים לפניך, וכן דוד אומר: "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" (תהלים קיח כא).¹¹

מסכת ברכות דף ו עמוד ב - ייחודה של תפילת מנחה

ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה, שנאמר: בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו'.¹² ענני ה' ענני; ענני - שתדך אש מן השמים, וענני - שלא יאמרו מעשה כשפים הם.¹³

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישלח סימן ל - מזבח ה' ההרוס והאמונה באל אחד

"גוי וקהל גוים יהיה ממך" (בראשית לה יא)¹⁴ - בישרו שעתידין בניו להיות מזבחים באשרה כגויים. אימתית? בימי אליהו. מה כתיב: "וירפא את מזבח ה' ההרוס" (מלכים א יח ל) - שריפא אותן והביאן לדרך הטובה, שעשה להם כל אותן הנסים.¹⁵ כיון שראו אותו מה אמרו: "ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים" (שם שם לט). בעולם הזה על ידי שהיתה ע"ז מצוי אמרו: ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים, אבל לעולם הבא כשימלוך הקב"ה עלינו ועל כל ישראל אומרים: "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד ט).¹⁶

במדבר רבה יד א פרשת נשא - עת לעשות לה'

ומקומם כאן הרחבנו בנוסח המורחב של דף זה. ראו גם דברינו [זכות אבות](#) בפרשת בחוקותי. כך או כך, ההווה היהודי לעולם אינו עומד בפני עצמו. ועדיין, הדרשה בה אליהו בבית ראשון בהר הכרמל מצטט את הנביא מלאכי בבית שני (בירושלים?), שמצדו מצטט פסוק בו מלאכי מתנבא על אליהו, היא דרשה מיוחדת ונראית נדירה למדי ודורשת פתרונים.

¹⁰ ראה מסכת תענית יז א שענני - לשון צעקה היא. ומי שענה לאליהו בהר הכרמל הוא יעננו, הוא מסדר התענית על גשמים.

¹¹ שירה שאמרו אליהו ובני ישראל לא מצאנו. אדרבא, השווה את הפסוקים בהפטרותנו: "ותפל אש ה' ותאכל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה: וירא כל העם ויפלו על פניהם" עם הפסוק בפרשת שמיני (ויקרא ט כד): "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם". שם יש "וירנו" וכאן אין. וגם הגשם טרם בא רק אש אשר לחכה את המים (נראה שלא הייתה בצורת גמורה) ואין שירה אלא על פדות והצלה. טרם ראינו את הבטחת ה' לאליהו: "לך והראה אל אחאב ואתנה מטר". שירה (עדיין) לא, אבל תפילת המנחה מקבלת כאן חיזוק גדול לשעתו ולדורות ומתקשרת מכאן ואילך עם מעמד אליהו בהר הכרמל. ראה המדרשים הרבים על "כעלות המנחה" כגון במדבר רבה יג סימן ד: "כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים גו'. וכי בכל מקום מקריבים קטורת ומנחה לשם הקב"ה? אלא בכל מקום שישאל עומדים ומתפללים תפילת מנחה, עליה נאמר מנחה כמשמעו. ואומר (מלכים א יח) ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא. כל תפילה ובכל מקום, אבל יפה תפילת מנחה שתיקן יצחק אבינו שלא ירד מהארץ, בארץ ישראל דווקא.

¹² בעלות המנחה אצל אליהו ו"כעלות המנחה" אצל אלישע תלמידו במלחמת יורם בן אחאב יחד עם יהושפט מלך יהודה כנגד מואב: "ויהי בבקר כעלות המנחה והנה מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את המים" (מלכים ב ג כ). ראו גם תפילת רבי שמואל בר נחמן במנחה: "יהי רצון מלפני ה' אלהי שכשם שזכיתני לראות חמה בזריחתה, כך תזכני לראותה בשקיעתה" (בראשית רבה סח ט) - שנזכה להשלים את יומנו.

¹³ ולהלן במסכת ברכות ט ב: "אמר רבי אבהו: למה אמר אליהו ענני שתי פעמים? מלמד שאמר אליהו לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם! ענני - שתדך אש מן השמים ותאכל כל אשר על המזבח, וענני - שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו מעשה כשפים הם, שנאמר: ואתה הסיבות את לבם אחורנית". הסיח הוא מפתיע: אם הסיבות את ליבם להאמין בבעל, אלא הסב את ליבם כעת להאמין בך (ובי) ובה בעת תסיח דעתם שלא יתפתו לחשוב שהפלא של הורדת האש הוא מעשה כשפים! האמונה היא הליכה על חוט דק עד למאד. ראו דברינו [כשפים למצרים](#) בפרשת וארא.

¹⁴ ברכת הקב"ה ליעקב בחזרתו לארץ, בבית אל, לאחר הוספת שם ישראל לו בפעם השנייה. ראו דברינו [קום עלה בית אל](#).

¹⁵ כאן אנו נתקלים בבעיה נוספת. הייתכן שאליהו בסך הכל מחדש מקום בו הייתה עבודת ה' קדומה? האם היה מזבח בהר הכרמל כבר קודם? המדרש מחליק את הנושא וממשיל את המזבח שבנה אליהו לרפואה ויצאיה מההרס של בית אחאב ועבודת הבעל. כך גם באגדת בראשית (בובר) פרק פ: "כמגדל דוד צוארך, זה מזבח שבנה, שנאמר: וירפא את מזבח ה' ההרוס - שהיה אותו המזבח רפואה לישראל". אך רש"י מתייחס לנושא ואומר: "וירפא את מזבח ה' ההרוס - בנה מזבח והזכיר לישראל להיות מזבח ה' עולה על לבם ושגור בניהם שהיה הרוס ונפגר ובטל שמו והזכרתו מפי כל י' השבטים, כך שמעתי פשוטו. ומדרשו שמעתי ששאל בנה מזבח בהר הכרמל וזהו שאמר (שמואל א טו יב) בא שאול הכרמלה והנה מציב לו יד ולהלן (בראשית ל"ג כ') הוא אומר ויצב שם מזבח. ומלכי ישראל הרסו כל המזבחות והבמות שבארצם שנעשה לשם שמים ובנה אליהו מזבח זה של שאול שהיה הרוס". ראה גם רד"ק על הפסוק שמרחיב בעניין.

¹⁶ אלוהות משמש גם לשון קודש וגם לשון כללית של תוקף חוזק ומלכות. ראה: "אלהי אברהם ואלהי נחור" (בראשית לג נג), "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים" (דברים י ז), דברינו [אלוהי האלהים](#) בפרשת עקב) וכן רבים. בהצהרה "ה' הוא האלהים" יש עדיין צליל דומה. ה', שם הויה, הוא האלוהות האמיתית, הוא מעל לכל. מעל לכל מה? ראה המדרשים (שכרגע נעלמו מעינינו) שסופם של ישראל שחזרו לעבוד עבודה זרה אחרי מעמד הר הכרמל, נשגב ככל שהיה, ועובדה שאליהו נאלץ לברוח למדבר. ראה שוב דברינו [אליהו בהר חורב](#). רק בהצהרה של זכריה שתתקיים לעתיד לבוא: "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" תהיה האמונה הזכה והבלבדית. השווה עם קריאת שמע שאנו אומרים פעמיים בכל יום: "שמע ישראל, ה' אלהינו, ה' אחד", עונה זכריה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", שם הויה נטו בלי אלוהות כלל.

"לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מְעוֹז רֵאשִׁי יְהוֹדָה מְחַקְקִי" (תהלים ס ט) - מדבר בארבעה שהקריבו באיסור במה. לי גלעד - אמר האלהים שלא יבוא אדם ויהרהר אחר אליהו שמגלעד, שהקריב באיסור במה ובנה מזבח בהר הכרמל והקריב עליו קרבן ובית המקדש היה קיים והתורה אסרה עליו, שנאמר: (דברים יב) "הישמר לך פן תעלה עולותיך וגו' כי אם אל המקום וגו'". אמר הקב"ה: אני הוא שאמרתי לו שיעשה כך, שנאמר: "ובדברך עשיתי" (מלכים א יח). הוי: "לי גלעד"¹⁷.

שבת שלום
מחלקי המים

¹⁷ ובהמשך המדרש שם שלושה הנוספים: "גדעון בן יואש שהיה מן מנשה ... שהקריב באיסור במה. א"ר אבא בר כהנא: ז' עבירות עבר גדעון באותה שעה ... יהושע בן נון ... אם בא אדם לומר למה בנה מזבח בהר עיבל כמה דתימא (יהושע ח) אז יבנה יהושע מזבח לה' אלהי ישראל בהר עיבל והלא המשכן היה שם ... אמר האלהים: אני הוא שאמרתי לו שנאמר (דברים כז) ובנית שם מזבח לה' אלהיך מזבח אבנים וגו' ... יהודה מחוקקי זה דוד שבא מיהודה. אם יאמר לך אדם למה הקריב דוד באיסור במה ... אמר האלהים אני הוא שאמרתי לו שנאמר והקם לה' מזבח וגו'". מקורות נוספים רבים, כגון ויקרא רבה כב ט, דנים במעשהו של אליהו שהקים מזבח בהר הכרמל ומקשרים זאת לפסוק "בדברך עשיתי" או לפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קיט ככו) וכן לדין "אליו תשמעון" בפרשת הנביא פרשת שופטים, ספר דברים. ראה למשל ספרי זוטא פרק כז: "עת לעשות לה' הפרו תורתך - אל תהי קורא כן אלא: הפרו תורתך עת לעשות לה' ... בשעה שאמר להם אליהו עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים (מלכים א יח כא) לקיים מה שנאמר: עת לעשות לה' הפרו תורתך. אל תהי קורא כך, אלא: הפרו תורתך - עת לעשות לה'. וכן הלל אומר: בשעת המפזרין כנס את הרגל דלית קפיץ קני מיניה, באתר דלית גוברין השתדל להיות גבר". וסוכמו הדברים באנציקלופדיה תלמודית כרך ח ערך מצות שעה: "המצוה לשמוע לנביא בהוראת שעה לעבור על המצוה, היא דוקא כשעושה לצורך גדר וסייג, כאלוהו בהר הכרמל שעשה גדר ותקנה שהשיבם על ידי כן מעבודה זרה והחזיר את העם בתשובה, וכן אמרו: הכל לפי שעה שמע לו, ומשמעו הכל לפי צורך השעה ... יש מהראשונים מפרשים הכתוב: עת לעשות לה' הפרו תורתך, שדרשוהו מסופו לראשו: הפרו תורתך משום עת לעשות לה', שעושי רצונו הפרו תורתו, כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות, כדי לעשות סייג וגדר בישראל לשמו של הקב"ה, ולמדים מכאן שאפשר לדחות קצת מצות דרך הוראת שעה". ראה דברינו [עת לעשות לה' הפרו תורתך](#) במגילת רות.